

Motion till riksdagen 2021/22:4554

av **Christian Carlsson m.fl. (KD)**

med anledning av prop. 2021/22:157 Tydligare krav på fristående förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förtydligt förslag till demokrativillkor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla skolor ska vara skyldiga att deklarerat sin filosofiska, religiösa eller pedagogiska grund samt hur denna kommer till uttryck i utbildningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolavslutningar och att regeringen ska återkomma med lagförslag som överensstämmer med riksdagens tillkännagivande om skolavslutningar och traditionella högtider och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Kristdemokraterna står för elevers och föräldrars rätt att välja skola oavsett om de väljer en fristående eller kommunal skola eller en friskola med konfessionell inriktning. Det gör vi bl.a. utifrån Europakonventionens skydd av föräldrars och barns rätt att tillförsäkras undervisning i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse. Alla friskolor ska följa skollag, läroplan och skolans värdegrund, och vi anser att om de dessutom presterar goda kunskapsresultat så innebär de en vinst för Sverige och för eleverna. Sådana skolor ska få fortsätta att bedriva utbildningsverksamhet.

Regeringen lämnar i propositionen flera förslag som syftar till ökad kontroll av konfessionella inslag i skolväsendet. Flera av förslagen har ett positivt syfte då regeringen avser att förtydliga lagen, och till att minska risken för att oseriösa eller

odemokratiska aktörer bedriver skolverksamhet oavsett om de betraktar sig själva som konfessionella eller inte.

Kristdemokraterna ser mycket allvarligt på att det förekommer att aktörer inom välfärdssektorn använder skattebetalarnas pengar till antidemokratisk verksamhet. Av Säkerhetspolisens arbete och rapporter från bl.a. Försvarshögskolan framgår att det förekommit kopplingar mellan skolverksamhet och den våldsbejakande islamistiska miljön. Med ägar- och ledningsprövningen som finns i dag har skolor i vissa fall kunnat stängas genom att givna godkännande har återkallats, men det vore betydligt bättre och effektivare om företrädare med en antidemokratisk agenda inte tillåts att starta skolverksamheter. Kristdemokraterna delar därför flera av syftena med propositionen, men inte alltid den bedömning som regeringen gör, exempelvis vad det gäller skolavslutningar i kyrkan. Vi redogör mer för vår syn på regeringens förslag nedan.

Kristdemokraternas syn på regeringens förslag

Förslag om definitioner av undervisning, utbildning, konfessionellt inslag och konfessionell inriktning

Regeringen föreslår inledningsvis att skollagens definitioner av undervisning och utbildning ska förtydligas, vilket vi kristdemokrater ställer oss bakom. Det föreslås även definitioner av konfessionellt inslag respektive konfessionell inriktning. Konfessionella inslag ska enligt regeringen definieras som bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag.

Kristna friskolerådet har påpekat att även det som räknas upp i skolans värdegrund i 1 kap. 5 § skollagen, dvs. att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor i egentlig mening är ett antal konfessionella grundsatser för svensk skola.

JO, Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Kristna friskolerådet och Judiska Centralrådet beskriver i sina remissvar vad man anser vara utmaningar i att skilja mellan religion, kultur och tradition.

Mot bakgrund av detta kan man tänka att det kan finnas skäl att bredda skollagens definition så att konfessionella inslag i stället definieras som bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion, filosofi eller livsåskådning och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag. En sådan definition skulle ligga mer i linje med Europakonventionens formulering i artikel 9 om religiös och filosofisk övertygelse.

I och med att skollagens definition av konfessionella inslag syftar till att underlätta tillämpning och tillsyn, och inte till att definiera konfession ur ett bredare perspektiv, så bedömer vi dock att propositionens förslag till definition av konfessionella inslag i skollagen kan godtas.

Förslag om deltagande i konfessionella inslag

Regeringen föreslår att deltagande i konfessionella inslag även fortsättningsvis ska vara frivilligt och att huvudmän ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt.

Kristdemokraterna vill betona att det är en självklarhet att det är och framgent ska vara frivilligt att välja en friskola med konfessionell inriktning. Likväl instämmer vi i regeringens hållning att det även fortsatt ska vara frivilligt för eleverna att delta i de konfessionella inslag som genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag.

Förslag om demokrativillkor

Regeringen föreslår att lämplighetsprövningen av enskilda huvudmän ska skärpas med ett demokrativillkor. Det föreslås att en sökande inte ska anses som lämplig som huvudman om det finns risk för att barn eller elever i den verksamhet som ansökan avser kommer att utsättas för: våld, tvång eller hot; diskriminering eller kränkande behandling; eller påverkan som syftar till motarbetande av grundläggande fri- och rättigheter eller det demokratiska styrelseskicket. Lämplighetsprövningen ska avse sökande som är juridiska personer och dess företrädare, vilket tydliggörs i skollagen. Regeringen anser att prövningen ska avse huvudmannen och, om huvudmannen är en juridisk person, de företrädare för den juridiska personen som omfattas av ägar- och ledningsprövningen enligt 2 kap. 5 och 5 a §§ skollagen, dvs. den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

Det som enligt regeringen behöver bedömas vid prövningen av dessa personer är den konkreta risken för att någon av dessa personer är beredd att uppmana eller i vart fall acceptera och underlåta att vidta åtgärder mot att anställda agerar på ett sådant sätt som anges i demokrativillkoren i den verksamhet som ansökan avser. Konkreta omständigheter måste alltid finnas som talar för en risk som inte är ringa. Prövningen ska också begränsas till uppgifter av viss dignitet och som kan härledas med säkerhet.

I utredningen ges ett antal exempel på när ovan nämnda punkter bör kunna tillämpas, t.ex. om en presumtiv huvudman för en förskola i massmedia uttalat sig i starkt positiva ordalag om barnaga eller om företrädare för den presumtive huvudmannen har begått ett antal brott som rör terrorism eller uppmanat till brott mot allmän ordning, våldsamma aktioner eller sabotage. Andra exempel som nämns är att ledande företrädare deltar i ett extremistiskt sammanhang eller uttrycker sig på ett sätt som är oförenligt med principen om människors lika värde, t.ex. i sociala medier. Det kan också handla om att den enskilde agerar på ett sätt som påverkar det säkerhetspolitiska läget, t.ex. genom polarisering eller indoktrinering. När det kommer till kränkande behandling kan det t.ex. handla om situationer där det kommer fram uppgifter som visar att den sökande, eller en företrädare för denne, i annan verksamhet, t.ex. vid tidigare verksamhet inom skolväsendet, har utövat kränkande behandling mot barn eller elever, t.ex. genom tillmälen.

Det som föreslås ska prövas är den konkreta risken för att barn kan komma att utsättas för just de specifika företeelser som anges i demokrativillkoren. Det ska göras en helhetsbedömning av samtliga omständigheter, där bl.a. tidsaspekten när det gäller

uttalanden eller ageranden ska vägas in. Regeringen utvecklar i propositionen att det som ska bedömas inte bara är risken för att den som provas själv kan komma att utföra sådana handlingar som anges i demokrativillkoren, utan också risken för att barn eller elever kan komma att utsättas för de i demokrativillkoren angivna företeelserna av personer som anställs i verksamheten, t.ex. rektor, lärare och annan personal.

Vid en prövning som nämns ovan anser regeringen att även privata uttalanden och beteenden ska få beaktas, om de uttrycker sådan brist på respekt för demokratiska värderingar eller för annat som anges i skolans värdegrund eller i skollagen eller andra författningar att det finns en risk för att barn och elever kan komma att fara illa om den enskilde eller en juridisk person för vilken denne är företrädare godkänns som huvudman. Exempel på sådant handlande kan vara att på sociala medier uppmana till våldshandlingar mot en viss gruppering, att plädera för könsuppdelad undervisning annat än tillfälligtvis eller att offentligt uttala att det är bra med kroppsbestraffning av barn. Ett annat exempel är att delta i våldsbejakande möten.

En majoritet av remissinstanserna stöder utredningens förslag om demokrativillkor. Det gäller Justitiekanslern (JK), Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Barnombudsmannen, Rädda barnen, LO, Svenska kyrkan, Sveriges kristna råd och Lärarnas Riksförbund. Skolinspektionen stöder förslaget, men efterfrågar vissa förtydliganden. Skolverket efterlyste närmare överväganden om formuleringen av vissa av de föreslagna demokrativillkoren.

Det finns även remissinstanser som är kritiska till demokrativillkoret. Som regeringen påvisar i propositionen finns tre huvudsakliga invändningar som framförs av remissinstanserna.

Dels ifrågasätter flera instanser vad demokrativillkor tillför i förhållande till den nuvarande regleringen. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att det som de föreslagna demokrativillkoren avser redan fångas upp i den befintliga ägar- och ledningsprövningen, som endast varit i kraft sedan 1 januari 2019, och att därför befintlig lagstiftning är tillräcklig. Likaså menar Svenskt Näringsliv att befintlig lagstiftning är tillräcklig.

Den andra huvudsakliga invändningen rör frågan om huruvida förslaget, i den del utredningen framför att yttranden och ageranden i privata sammanhang kan beaktas vid prövningen av demokrativillkoren, är förenligt med den enskildes religionsfrihet, yttrandefrihet och föreningsfrihet. Riksdagens ombudsmän (JO) och Uppsala universitet anför att det behövs ytterligare utredning och överväganden då en prövning mot demokrativillkoren kan stå i konflikt med detta. Även Skolinspektionen ifrågasätter förslagets förenlighet med yttrandefriheten.

Den tredje invändningen som lyfts av bl.a. Stockholms universitet och Sveriges advokatsamfund, handlar om huruvida inte skärpt tillsyn och kontroll skulle anses vara tillräckligt för att komma till rätta med fristående skolor som inte följer skollagen.

Utöver dessa tre huvudsakliga invändningar ifrågasätter SKR och Friskolornas riksförbund om prövningen av demokrativillkoren skulle kunna göras på ett rättssäkert sätt. Sveriges advokatsamfund menar att förslagen leder till tillämpningsproblem och tvister.

Regeringen medger att syftet med nuvarande ägar- och ledningsprövning bedöms huvudsakligen ha uppfyllts, dvs. att minska oseriösa aktörers möjlighet att bedriva skattefinansierad välfärdsverksamhet. Regeringen medger också att tillståndsmyndigheterna redan i dag kan göra en prövning mot exempelvis de bestämmelser i 1 kap. 4 och 5 §§ skollagen som ger uttryck för skolans värdegrund. Där anges t.ex. att utbild-

ningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor samt att var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Regeringen menar att det i dag råder oklarheter om i vilken utsträckning uttalanden och ageranden i privata sammanhang, som kan sända en stark signal om att en sökande inte är lämplig, får beaktas. Syftet med demokrativillkoret är att fler ansökningar om att godkännas som huvudman ska nekas, i stället för att godkännanden ska behöva dras tillbaka i efterhand. Kristdemokraterna delar den ambitionen och godtar förslaget om demokrativillkor. Vi är angelägna om att få bort aktörer med extremistiska kopplingar från välfärden och vi anser att propositionen reder ut flera av de frågetecken som framförts av remissinstanserna. Med tanke på den kritik som ändå har framförts av bl.a. Riksdagens ombudsmän (JO), Uppsala universitet, Skolinspektionen och Sveriges advokatsamfund anser vi dock att ett förtydligande i lagtexten vore önskvärt för att undvika risk för rättsosäkerhet och tillämpningsproblem. Vi föreslår därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förtydligt och rättssäkert förslag till demokrativillkor, och detta ska ges regeringen till känna.

Förslag om att begära ut fler uppgifter från belastningsregistret och om komplettering av kraven för godkännande

Regeringen föreslår att Skolinspektionen och kommuner vid ägar- och ledningsprovning bör få rätt att begära ut fler uppgifter från belastningsregistret. Vi anser att det hade varit bra om utredningen eller remissinstanser kunnat ta ställning till förslaget och att regeringen borde ha specificerat i propositionen vilka ytterligare uppgifter från belastningsregistret som ska kunna lämnas ut. Kristdemokraterna anser dock att fler uppgifter ur belastningsregistret behöver göras tillgängliga för tillståndsmyndigheterna, inte minst uppgifter om brott som rör terrorism, vilket refereras till i propositionen. Vi godtar därför regeringens förslag att det vid förordningsarbetet bedöms vilka ytterligare brott som ska omfattas av belastningsregisterkontrollen.

Förslag om anmälning av och godkännande av konfessionell inriktning

Vidare föreslås att konfessionell inriktning bara ska få bedrivas om inriktningen har godkänts av tillståndsmyndigheten eller anmälts av tillsynsmyndigheten. Det föreslås att en enskild som ansöker om att bli godkänd som huvudman för skollagsreglerad verksamhet i ansökan ska ange om den sökta verksamheten ska ha en konfessionell inriktning. Kristdemokraterna tillstyrker förslaget men föreslår också att alla skolor ska vara skyldiga att till elever och vårdnadshavare tydligt deklarerar sin filosofiska, religiösa eller pedagogiska grund, samt på vilket sätt denna grund kommer till uttryck i utbildningen. Detta ska ges regeringen till känna.

Förslag om skolavslutningar och uppmärksammande av högtider

Det är bra att det i propositionen tydliggörs att även förskolor, skolor och fritidshem med offentlig huvudman har möjlighet att genomföra skolavslutningar och att uppmärksamma högtider i gudstjänstlokaler. Regeringen föreslår dock att konfessionella inslag inte ska få förekomma vid skolavslutningar om skolan inte har en konfessionell inriktning, vilket står rakt i strid med riksdagens tillkännagivande den 12 maj 2016 om att konfessionella inslag ska få förekomma vid vissa tillfällen i offentliga skolor. Det är problematiskt att regeringen inte respekterar riksdagens tillkännagivanden.

I motion 2014/15:2999 av de tidigare allianspartierna, som ligger till grund för det aktuella tillkännagivandet, föreslås att det i skollagen tydliggörs att det blir tillåtet för skolorna att ha avslutningar i kyrkan och vilka inslag som kan godtas. Som exempel i motiveringen står följande: ”Elever får dock inte känna sig tvingade att delta aktivt i inslag med konfessionell prägel, t.ex. bör de inte uppmanas att aktivt delta i bön, och trosbekännelse bör inte förekomma.” Denna innebörd gör det tydligt att trosbekännelse inte får förekomma, men att prästen exempelvis ska kunna be en bön.

Även i motion 2014/15:2839, yrkande 44, av de tidigare allianspartierna, som även den ligger till grund för tillkännagivandet, står: ”Trots första stycket får det i annan utbildning än undervisning förekomma *enstaka konfessionella inslag* som syftar till att överföra och utveckla traditioner som är en del av samhällets kulturarv”, dvs. trots att utbildningen i skola med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

Kristdemokraterna anser att skolan ska uppmärksamma vårt kulturarv och våra seder-vänjor så att våra barn får en bättre förståelse för Sveriges historia och våra rötter. Vi anser att det är självklart att traditionen med skolavslutningar i kyrkan vid svenska högtider ska få leva vidare, och för oss är det självklart att prästen i samband med skolavslutning ska kunna be en bön, och att eleverna ska kunna få sjunga en psalm i samband med skolavslutningar i kyrkan.

Kristdemokraterna motsätter oss således regeringens förslag om att konfessionella inslag inte ska få förekomma vid skolavslutningar och uppmärksammande av högtider, och föreslår att regeringen ska återkomma med ett förslag som överensstämmer med tillkännagivandet till regeringen den 12 maj 2016.

Christian Carlsson (KD)

Pia Steensland (KD)

Roland Utbult (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)